

برنام‌ها

کلیدهای تربیت کودکان و نوجوانان

فرهنگ نامها

پژوهش و تألیف: پیمان یاریان

www.saberinbooks.ir

سرشناسه	: یاریان، پیمان
عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ نامها/ پژوهش و تألیف پیمان یاریان؛ ویراستار مینا غرویوان.
مشخصات نشر	: تهران، صابرین، کتابهای دانه، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۷ ص.
فروست	: کلیدهای تربیت کودکان و نوجوانان.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۸۵-۲۱-۶
وضعیت فهرستنویسی	: فیپا.
یادداشت	: چاپ ششم؛ ۱۳۹۸.
موضوع	: نامهای اشخاص -- ایران -- واژه‌نامه‌ها
موضوع	: نامهای ایرانی -- واژه‌نامه‌ها
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۸ ف۴/۳۰۲۰/CS
رده‌بندی دیویی	: ۹۳۹/۴۴۰۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۹۵۷۲۸۵

کتابهای دانه

مؤسسه انتشارات صابرین ۸۸۹۶۸۹۰

فرهنگ نامها

پیمان یاریان

میراستار	مینا غرویوان
اجرای طرح جلد	نرگس محمدی
تعداد	۱۰۰۰
چاپ ششم	۱۳۹۸
حروفچینی و صفحه‌آرایی	کارا
لیتوگرافی	باران
چاپ جلد	اکسیر
چاپ متن و صحافی	پژمان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۸۵-۲۱-۶

ISBN: 978-964-2785-21-6

حقوق ناشر محفوظ است.

قیمت ۲۸۰۰۰ تومان

تقدیم به
همسرم سوسن شریفی
با تمام مهربانیهایش

فهرست

۷	سخن ناشر
۸	مقدمه
۱۶	جدول آوایی
۱۹	آ
۳۸	الف
۵۲	ب
۶۲	پ
۶۸	ت
۷۳	ث
۷۴	ج
۷۹	چ
۸۲	ح
۸۶	خ
۹۰	د
۹۶	ذ
۹۷	ر
۱۰۵	ز
۱۰۹	ژ
۱۱۱	س
۱۲۲	ش
۱۳۱	ص

۱۳۴	ض
۱۳۵	ط
۱۳۸	ظ
۱۳۹	ع
۱۴۳	غ
۱۴۵	ف
۱۵۳	ق
۱۵۵	ک
۱۶۱	گ
۱۶۹	ل
۱۷۱	م
۱۸۳	ن
۱۹۰	و
۱۹۲	ه
۱۹۶	ی

سخن ناشر

کتابی که پیش رو دارید یک عنوان از مجموعه «کلیدهای تربیت کودکان و نوجوانان» است. در این کتاب نامهای ایرانی و اسلامی رایج در جامعه در حد توان جمع‌آوری شده و با استفاده از روش آوانگاری و نیز اشاره به منشأ و معنای نامها در اختیار خواننده قرار گرفته است.

از آنجا که نامگذاری مناسب یکی از مسئولیتهای مهم مادران و پدران است و نام نیک تأثیر درخور توجهی در شکل‌گیری شخصیت و نیز اعتمادبه‌نفس کودک و نوجوان دارد، والدین محترم را به دقت و انتخاب شایسته در این خصوص دعوت می‌کنیم.

توجه به محتوا و معنای نام و نیز زیبایی تلفظ آن می‌تواند ما را در این انتخاب یاری دهد.

مقدمه

سرزمین ایران با بیش از هفت هزار سال تمدن، دارای فرهنگی غنی است که کاویدن آن تأمل و تأنی بسیار می‌طلبد. زبان و فرهنگی که اوج و فرودها بسیار داشته و اقوام، زبانها و فرهنگهای مختلف در فرهنگ و زبان ایرانی تأثیر گذاشته و تأثیر پذیرفته است.

وجود اقوام آذری، کرد، ترکمن، گیلک و... باعث تنوع زبان، لهجه و زیرلهجه‌های گوناگون شده است، به گونه‌ای که در دل دشت رنگارنگ زبان فارسی یکی بدون دیگری بی‌نشان خواهد بود. اگر دست از پیچیدگیهای روایی برداریم و فقط دگردیسی زبان فارسی را در نظر بگیریم به واژه‌ها و نامهایی برمی‌خوریم که از نظر معنایی در بردارندهٔ آیین، تاریخ، اخلاق و... هستند که تجسس در مورد ریشه‌های هر یک از آنها نکات مفید و ارزشمندی را پیش روی ما می‌گذارد.

از دیرباز ایرانیان به گزینش نامی زیبا با بار معنایی خوب که توأم با باورها، اندیشه‌ها، ادیان و طبیعت باشد اهمیت می‌داده‌اند. بیشتر اسم‌های ایرانی معنادار و برگرفته از ارزشهای انسانی و اخلاقیات هستند. نیک‌اندیشی و پاک‌سرشتی بن‌مایهٔ تفکری است که والدین باید نامهایی نیکو و شایسته بر فرزندان‌شان بگذارند، طوری که آن فرد تا واپسین روزهای زندگی‌اش به سبب نامی که بر او گذارده شده احساس سرافرازی کند و در جهت نیالودنش خردمندانه گام بردارد و سعی کند نیک‌کردار، نیک‌گفتار و نیک‌پندار باشد. در نهایت عشق به آدمی و نگه‌داشتن حرمت او، در انتخاب اسم و چگونگی نامگذاری در هم تنیده شد و اینک ما شاهد مراسم متنوع و ویژه‌ای در این رابطه هستیم.

حکیم نامور خواجه نصیرالدین طوسی می‌گوید: «چو فرزند به وجود آید ابتدا باید به تسمیه او اقدام کرد، به نامی نیکو، چه اگر نامی ناموافق بر او نهند مدت عمر از آن ناخوشدل باشد.»

یکی از عاداتهای باارزش، استفاده از نامهای بزرگان دینی، ملی، تاریخی، حماسی، اسطوره‌ای و نیز علمی و هنری است که از روزگاران کهن تا به امروز در بین ایرانیان مرسوم بوده است. این تنوع نشان از غنای فرهنگی و منطقه جغرافیایی است که ما در آن بسر می‌بریم.

از آثاری که تاکنون به دست آمده و کتب مختلف تاریخی و نیز آداب و رسمومی که هنوز در بین ایرانیان و اقوام ایرانی مشهود است این‌گونه برمی‌آید؛ مردمان ما از زمانی که پی می‌بردند در محیط زندگی آنها زنی باردار است، به تدارک مراسم و انجام امور پیش از تولد نوزاد می‌پرداختند. بخشی از این مراسم که امروزه شاید اثری از آنها باقی نمانده باشد، دور کردن دیو و اهریمن از خانه و زن زائو است. گاهی اطرافیان زن باردار دچار خرافات می‌شدند. به‌عنوان مثال، هنگام کسوف و خسوف، زنان باردار را در تاریک‌ترین جای خانه پنهان می‌کردند تا مبادا به ماه یا خورشیدگرفتگی نگاه‌کنند و همین بر جنین آنها تأثیر بگذارد و کودک ناقصی به دنیا بیاورند.

نامگذاری در مناطق شمالی ایران (گیلان، مازندران)

استانهای گیلان، مازندران و گلستان مناطق شمالی ایران را تشکیل می‌دهند. تا قبل از حمله مغول سراسر کناره دریای خزر را تبرستان می‌گفته‌اند که پس از ورود آنها به مازندران تغییر نام داد. گویش مازندرانی زبان پارسی میانه است و در شاهنامه بارها از آن استفاده شده است. البته نباید از وجود زبانهای آذری و ترکمن در این بخش از ایران غافل ماند.

در خطه دریای خزر به دلیل طبیعت سرسبز و نوع زندگی مردم اسامی متنوع و زیبایی وجود دارد. پاره‌ای از آنها به جغرافیای منطقه مربوط می‌شود که در طول زمان کاربردی انسانی پیدا کرده است. بخش اعظم آن از دین و باورهای

مردم نشئت گرفته و جزء ارزشها به شمار می‌رود. و نامهای بسیار کهن دال بر قدمت تاریخی آن ناحیه است.

بزرگان فامیل در هفتمین شب تولد نوزاد دور هم جمع می‌شوند. برای آن شب بهترین غذای محلی را تهیه می‌کنند و با نوای موسیقی (مازندرانی و گیلکی) و آوازهای شادباش به استقبال مراسم نامگذاری می‌روند. درونمایه اشعار بیشتر در مورد شادکامی و بهروزی کودک است. این نواهای دلربا یادگار قرن‌ها زندگی و اندوخته‌های بشری است. آنان نامی نیکو را که همان شب و یا پیشتر برای فرزند تازه متولد شده خود در نظر گرفته‌اند، برمی‌گزینند. در گذشته نه چندان دور، انتخاب نام بر عهده پدربزرگ و مادربزرگ پدری بوده که به مرور زمان این شیوه منسوخ شده است. در چنین مراسمی پس از تناول شام، نوزاد در آغوش ریش سفید فامیل و یا محله گذاشته می‌شود و با تلاوت آیاتی از قرآن مجید نام مورد نظر را چند بار در گوش راست و به همین ترتیب در گوش چپ او تکرار می‌کنند. در بخش‌هایی از استان گیلان از دیرباز مراسم نامگذاری هنگام عصر و با صرف چای و شیرینی برگزار می‌شود. این مراسم بسیار ساده و ابتدایی است و دلیل آن را نحوه زندگی کشاورزی و شالیکاری دانسته‌اند.

نامگذاری در خراسان

بنابر روایات مختلف، سرزمین خراسان خاستگاه زرتشت است. این ناحیه از ایران فراز و نشیب‌های بسیاری پشت سر نهاده و بزرگان ادب و هنر و نیز دلاوران بی‌باکی را در دامن خود پرورانده است. بنابر شواهد تاریخی هنگامی که آریاییها از سیبری به فلات ایران مهاجرت کردند، پارسها به جنوب، مادها به غرب و پارتها در خراسان کنونی مستقر شدند. به همین دلیل خراسان چه قبل و چه بعد از اسلام همواره محل تاخت و تاز قدرتها بوده است. یورشهای بی‌امان مغول و افغان در فرهنگ خراسان تأثیرگذار بوده و سبب به وجود آمدن لهجه‌های متفاوتی شده که به غنای آن افزوده است.

در خراسان نیز همچون نقاط ایران آشنایان و اقوام مدتها قبل از تولد نوزاد در فکر تدارک وسایل و شیوه مراسم نامگذاری او برمی‌آیند. عدد هفت نزد ایرانیان

باستان مقدس بوده و به همین دلیل همواره هفت روز پس از تولد نوزاد، او را نامگذاری می‌کردند. اما شاید یورش بیگانگان و تأثیر فرهنگ آنها سبب شده باشد که در خراسان روز سوم را به جای روز هفتم انتخاب کنند. در بیشتر مناطق خراسان آداب و رسوم نامگذاری هنگام عصر و با صرف چای و شیرینی است. در آنجا نیز دعوت از ریش سفیدان فامیل و محله همیشه حائز اهمیت بوده و به آن ارجح می‌گذاشته‌اند. به همین دلیل اگر نامی از جانب آنان برای نوزاد در نظر گرفته می‌شد آن را پاس می‌داشتند و همین امر موجب شد تا به مرور زمان خراسانیها دو و گاه بیش از پنج نام برای فرزندان خود برگزینند.

نامگذاری در میان آذریها

آذریها ساکنان شمال غربی ایران هستند. در آذربایجان به خوراک زن باردار بسیار اهمیت می‌دهند. زنان بزرگ فامیل در این امر تجارب خود را به مادر مستقل می‌کنند و مادر و جنین را با خوراندن انواع خوردنیهای مقوی از درد و رنج احتمالی دور نگه می‌دارند. پس از تولد نوزاد، در شب یازدهم که نه سیزدهم است تا بدیمن باشد و نه هشتم و نهم که چشم شور به او گزند برساند، با برگزاری مراسمی ویژه، کودک را نامگذاری می‌کنند. آذریها و کردها در هنگام وضع حمل زن باردار، چاقویی کوچک پشت سر او می‌گذارند، زیرا معتقدند که اگر نوزاد پسر باشد قوی‌دل و اگر دختر باشد سر به زیر و مطیع خواهد شد. و نیز این باور وجود دارد که اگر چاقو را پشت سر زن زائو بگذارند «آل» از او و نوزاد دور می‌ماند. قربانی کردن گوسفند زمانی اتفاق می‌افتد که می‌فهمند مادر و نوزاد هر دو سلامت هستند. در شب یازدهم، بزرگان فامیل، ایل و محل گردهم می‌آیند تا پس از صرف شام مراسم نامگذاری را تکمیل کنند. غنای زبانی و سرازیر شدن دریایی از واژه‌ها برای نامگذاری کودک از ویژگیهای آذریهاست. به همین دلیل در فرهنگ آذری با نامهایی روبه‌رو هستیم که علاوه بر زیبایی تلفظ، بار معنایی عمیق و شیوایی هم دارند. آذریها اغلب دو نام برای نوزاد در نظر می‌گیرند و اگر نوزاد دُرَدانه باشد بیش از ده نام خواهد داشت. نوزاد را در آغوش یکی از بزرگان می‌گذارند و با تلاوت آیاتی چند از قرآن مجید مراسم به پایان می‌رسد.